

**Стратегічне бачення діяльності на посаді
Голови Національного агентства з питань запобігання корупції
Нікуліна Віталія Андрійовича**

Питання 1. Поясніть Ваше бачення ролі та місця НАЗК у антикорупційній інфраструктурі України, а також взаємозв'язки між НАЗК та основними стейкхолдерами.

Відповідь:

НАЗК у структурі антикорупційної системи України відіграє, безперечно, ключову роль і займає провідне місце, оскільки відповідно до положень Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику.

До повноважень НАЗК, серед іншого, віднесено розроблення проєктів Антикорупційної стратегії та Державної антикорупційної програми з її виконання, як глобальних стратегічних документів у питанні запобігання та протидії корупції, розроблення проєктів нормативно-правових актів антикорупційного спрямування. Це дає НАЗК законодавчо визначені важелі впливу на антикорупційну систему країни загалом, на відміну від інших антикорупційних органів, які можуть реалізовувати в межах своїх компетенцій лише окремі питання антикорупційної політики.

В частині взаємозв'язків НАЗК з основними стейкхолдерами, варто зазначити, що при розгляді питань відбору працівників НАЗК, притягнення їх до відповідальності, розробці проєктів нормативно-правових актів, участі у просвітницькій роботі НАЗК активно взаємодіє з представниками громадських організацій та інших інституцій громадянського суспільства.

У разі наявності інформації, яка може стати підставою для розслідування кримінальних корупційних правопорушень, НАЗК взаємодіє з НАБУ, ДБР, Національною поліцією (в залежності від підслідності), для здійснення процесуального керівництва та підтримання державного обвинувачення в суді – з САП та органами прокуратури, в частині інформування щодо набутих внаслідок корупційних правопорушень активів – з АРМА. Здійснюється взаємодія й за іншими напрямками, зокрема щодо отримання статистичних даних для проведення аналізу стану запобігання та протидії корупції в Україні, інформації, яка містить ознаки адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, погодження антикорупційних програм тощо.

Важлива співпраця НАЗК з Верховною Радою України, як єдиним законодавчим органом, в частині забезпечення усунення прогалин у правовому регулюванні антикорупційних правовідносин, сталого удосконалення законодавства, приведення його у відповідність до чинних міжнародних нормативних актів, кращих світових практик.

Окремим глобальним стейкхолдером вважаю за потрібне виокремити український народ, тому важливим напрямком впливу НАЗК повинна бути реалізація виховної та превентивної функції щодо формування в українській правовій свідомості тотальної нетерпимості до корупції.

Питання 2. Поясніть як ви розумієте правовий статус НАЗК та як різні повноваження НАЗК спільно формують комплексну та інтегральну систему запобігання корупції?

Відповідь:

Правовий статус НАЗК реалізується через сукупність повноважень центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, які необхідні для реалізації його завдань, врегульовані чинним законодавством та забезпечують формування та реалізацію державної антикорупційної політики. Це означає, що орган має законодавчо визначені важелі впливу на антикорупційну систему України в цілому. За обсягом повноважень, роллю та призначенням сьогодні НАЗК є найвищим у системі органів запобігання і протидії корупції. Правовий статус НАЗК «посилений» гарантіями незалежності, визначеними Конвенцією ООН проти корупції та Законом.

З питання формування комплексної та інтегральної системи запобігання корупції варто зазначити, що кожне окреме повноваження НАЗК, визначене Законом, охоплює певну сферу правовідносин, в якій запроваджено механізм запобігання корупції.

Безперечно, одним із найбільш важливих повноважень зі стратегічної точки зору, яке формує комплексну та інтегральну систему запобігання і протидії корупції в Україні, є розробка Антикорупційної стратегії та Державної антикорупційної програми з її реалізації, метою

прийняття яких є досягнення суттєвого прогресу в запобіганні та протидії корупції, а також забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності всіх органів.

НАЗК реалізує повноваження в різних сферах суспільного життя – запобігання корупції у діяльності органів влади та інших суб'єктів; надання методичної допомоги у питаннях декларування, врегулювання конфлікту інтересів й інших; складання протоколів про адміністративні правопорушення; запобігання політичній корупції; здійснення антикорупційної експертизи нормативно-правових актів; організація проведення соціологічних, наукових досліджень щодо корупції; здійснення контролю за виконання актів законодавства з питань етичної поведінки тощо. Як ми бачимо, державою створені всі необхідні механізми для запобігання та боротьби з корупцією, залишилось головне – бажання людей щось змінювати.

Разом з тим, категорично не можу погодитись з твердженням, що лише повноваження НАЗК формують комплексну та інтегральну систему запобігання корупції. Така система, на мою думку, забезпечується лише шляхом консолідації зусиль усієї системи антикорупційних органів, ВРУ, ДБР, ВАКС і загальних судів, інших дотичних суб'єктів.

Питання 3. У 2023 році був опублікований звіт про незалежний аудит діяльності НАЗК за 2020 та 2021 роки. Які, на вашу думку, три найважливіші виклики, виявлені за підсумками аудиту у сфері управління та організаційної спроможності НАЗК? Як Ви їх вирішите, якщо будете призначені головою НАЗК?

Відповідь:

Всі слабкі сторони НАЗК у сфері управління та організаційної спроможності, виявлені за результатами аудиту, безперечно, є важливими і потребують оперативного усунення. До 3 найбільш важливих вважаю за потрібне віднести:

1) Заходи, передбачені стратегією інституційного розвитку, не відповідали стратегічним цілям і не супроводжувалися вимірюваними показниками.

Вирішення вказаної проблеми полягає у перегляді зазначеного стратегічного документа, оскільки він є «дорожньою картою» розвитку не лише інституції, але і системи запобігання корупції загалом на найближчі 3-5 років, з урахуванням пропозицій аудиторів, обов'язковим громадським обговоренням проекту та доповненням його положень оперативними цілями і завданнями, які в комплексі допоможуть досягти стратегічних цілей (вказати індикатори виконання, одиниці виміру, його значення на момент ухвалення стратегії, проміжних етапах та по завершенню).

2) Зовнішня оцінка корупційних ризиків у НАЗК не проводилася.

Безперечно, НАЗК повинно бути взірцем у питаннях запобігання корупції, і перш за все, що стосується правильності складання та затвердження власної антикорупційної програми як основного внутрішнього документа для сталого формування негативного ставлення до корупції всередині самого агентства. Для різносторонньої оцінки корупційних ризиків до розробки документа необхідно залучити представників громадянського суспільства, незалежних експертів (у тому числі міжнародних), консалтингові, аудиторські, юридичні компанії, фахові наукові заклади та установи.

3) Організаційна структура НАЗК викликає серйозні зауваження, оскільки деякі в.о. керівників виконують свої обов'язки протягом невиправдано тривалого часу.

Ефективність роботи будь-якої організації залежить, перш за все, від злагодженості колективу, мікроклімату в ньому, його професійності, компетентності, націленості на результат. Ситуація з непризначенням на посади осіб, які тимчасово виконують певні обов'язки, викликає одразу декілька деструктивних наслідків та у негативному сенсі відображається як на самій такій особі (невпевненість у майбутньому, відсутність довгострокових планів у зв'язку з невизначеністю, думки «чи може щось роблю не так?»), так і на ситуацію в колективі загалом (втрата авторитету керівника, певна зверхність керівників інших підрозділів, свідоме ігнорування доручень). Вирішення проблеми лежить на поверхні шляхом прийняття необхідного управлінського рішення. Спочатку людині необхідно встановити випробувальний строк, за який вона повинна показати все, на що здатна, а також ключові показники ефективності (KPI). У разі позитивного проходження випробувального строку людину необхідно призначити на посаду.

Окремо хочу зазначити про необхідність формування територіальних органів НАЗК, що забезпечить присутність інституції в регіонах, розуміння регіональних проблем і кон'юнктури,

більш оперативне реагування при виконанні повноважень, широке охоплення при проведення методичної та роз'яснювальної роботи, а також інші переваги.

Питання 4. Якими є три найважливіші досягнення НАЗК за останні 4 роки на Вашу думку? Будь ласка, поясніть свій вибір.

Відповідь:

Після перезавантаження НАЗК стало більш ефективним. До 3 найбільш важливих досягнень слід віднести:

1) Розробка та політичне лобювання затвердження Антикорупційної стратегії на 2021 – 2025 роки, а також Державної антикорупційної програми на 2023 – 2025 роки.

Документи спрямовані на забезпечення прогресу у питанні запобігання і протидії корупції на державному рівні, а також злагодженості і системності всіх дотичних органів. Єврокомісія у своєму звіті від 8.11.2023 відзначила високу якість вказаних документів і позитивно віднеслась до їх ухвалення.

2) Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів та їх проектів.

Дозволяє запобігти відображенню в проектах нормативно-правових актів корупційних норм або норм, які в поєднанні з іншими, створюють умови для корупції, а при виявленні в чинних актах – вимагати усунення корупціогенних норм.

3) Зміна підходу до відбору та перевірки декларацій.

Саме за невелику кількість перевірених декларацій нещадно критикували НАЗК останні роки. Застосування ризик-орієнтованого підходу разом з удосконаленою системою логічного та арифметичного контролю перевірки декларацій дозволяє перевірити у автоматичному режимі значно більшу кількість декларацій (якщо не всі), сформувати рейтинг ризику для прийняття рішення щодо необхідності здійснення повної перевірки та їх пріоритетності.

З повагою, Віталій Нікулін